

Nota over Potentieel geschikte locaties voor (her)introductie van hamster

Adviesnummer:	<u>INBO.D.4518</u>
Auteurs:	Baert Kristof, Cartuyvels Emma, De Bruyn Luc, Erens Remar, Mergeay Joachim, Vanden Borre Jeroen, Wils Carine
Contact:	Kristof Baert (kristof.baert@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	Telefonische vraag op 8 november 2022
Geadresseerde:	Kabinet van de Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme T.a.v. Jef Melckebeke Seven - 6de verdieping Koning Albert II-laan 7 1210 Sint-Joost-ten-Node jef.melckebeke@vlaanderen.be
Cc	kabinet.demir@vlaanderen.be jelle.vandenberghe@vlaanderen.be

Dr. Maurice Hoffmann
Administrateur-generaal wnd.

Wijze van citeren: Baert Kristof, Cartuyvels Emma, De Bruyn Luc, Erens Remar, Mergeaey Joachim, Vanden Borre Jeroen & Wils Carine (2022). Nota over Potentieel geschikte locaties voor (her)introdactie van hamster (Nota's voor het kabinet van de minister; nr. INBO.D.4518). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Aanleiding

Het laatste gekende leefgebied van hamster in Vlaanderen ligt in Widooie (Tongeren). In het kader van het soortbeschermingsplan (SBP) werden hier reeds gekweekte hamsters uitgezet.

Vraag

Welke gebieden zijn, naast Widooie, potentieel geschikt voor (her)introdactie van hamster?

Toelichting

Voor geschikte plaatsen voor de herintrodactie van Europese hamster (*Cricetus cricetus*) verwijzen we in de eerste plaats naar de kaart op pagina 69 in het [INBO-rapport "Afbakenen van actueel relevant potentieel leefgebied voor een selectie van Europees prioritaire soorten \(2017\)"](#) en de bijhorende [interactieve kaart](#). Beide en meer gedetailleerde informatie zijn terug te vinden op onze webpagina "[Leefgebieden voor Natura 2000-soorten en habitattypische soorten](#)".

Het voordeel van deze potentiële leefgebiedenkaart is dat ze opgemaakt is vanuit de (beperkte) historische verspreidingsgegevens. Een goede uitgangspositie maar ze mist wel belangrijke inhoud en/of aanpassingen aan de kennis en situatie van vandaag. Zo is de kaart bijvoorbeeld opgemaakt op basis van de percelen waar bij de opmaak van de kaart graan werd geteeld. Een situatie die sterk aan verandering blootgesteld is, maar evengoed in het kader van beheer bijgestuurd kan worden. Een deel van de nodige aanpassingen en informatie over bijkomend leefgebied wordt in het nieuwe SBP 2 voor hamster uitgewerkt.

We willen er echter op wijzen dat het uitzetten van hamsters alleen onvoldoende resultaat oplevert en op zich dus geen oplossing is voor de instandhouding van de populatie. Dit werd onlangs ook bevestigd tijdens de 29ste Internationale hamstermeeting. Daarnaast zijn er ook geen aanwijzingen dat een uitzetting in een ander gebied dan Widooie, gezien de actuele Vlaamse context in agrarisch gebied, tot een beter resultaat zal leiden.

Nagenoeg het volledige landbouwareaal wordt intensief gebruikt. Voor het beheer van hamster is echter een kleinschaliger landgebruik nodig, waarbij de oppervlakte bestaat uit een lappendeken van voor hamster interessante teelten (granen, luzerne, ...) en landbouwwerkzaamheden die maximaal rekening houden met de ecologie van de hamster. In die optiek zou geschikt leefgebied voor hamster gekoppeld kunnen worden aan een bredere context om akkergebied als geschikt leefgebied voor allerlei doelsoorten te realiseren (bv. naar Nederlands voorbeeld, waar een aantal hoeves mét hun omliggende landerijen volledig beheerd worden in functie van het behoud van agrarische ecosystemen en het traditionele cultuurhistorische landschap).

Gebieden met een relatief hoge dekking aan (geschikte) beheerovereenkomsten (meer dan in de kern van Widooie) kunnen potentieel bijdragen tot geschikt leefgebied. Gezien hun tijdelijke karakter en onderhevigheid aan diverse ongunstige factoren vanuit de landbouw bestaat het risico dat hun effect onvoldoende duurzaam is. Het momenteel stopzetten van heel wat beheerovereenkomsten in actueel of potentieel leefgebied helpt anderzijds ook niet bij de realisatie van voldoende kwalitatief leefgebied.

In principe zijn grote delen van Droog Haspengouw geschikt gebied (dit stemt ook overeen met het historische verspreidingsbeeld), maar daarbinnen zijn delen meer of minder geschikt of momenteel volledig ongeschikt. Even belangrijk als geschikt leefgebied is de connectiviteit tussen de verschillende gebieden over veel grotere oppervlakten samen. Bij het ontbreken

van die connectiviteit zullen mogelijke successen in de eerste jaren mettertijd teniet gedaan worden met alsnog een crash van de populatie tot gevolg.

Een herziening van potentieel leefgebied is mogelijk, maar vergt meer tijd, zonder dat dit garantie biedt over de actuele geschiktheid om als effectief leefgebied te kunnen dienen en/of aan verantwoorde herintroductie te doen.

De mogelijkheid om geschikt akkerland te koppelen met soortenrijk (vrij droog) grasland moet overwogen worden om uitbreiding van het leefgebied te faciliteren. Dit kan zelfs ruimer gezien worden. Eerder werden er binnen INBO kaarten opgemaakt met een overzicht van landbouwgebieden die door natuur omgeven worden. Deze [kaarten](#) kunnen zeker een belangrijke rol spelen in het aanduiden van (nieuw) geschikte leefgebieden.

Voor een robuuste hamsterpopulatie is al snel 500 hectare aaneengesloten leefgebied nodig, met een grote lokale variatie. Vertaald naar landbouwteelten wil dit zeggen dat je per dier (home range van ongeveer 1 ha) verschillende teelten moet hebben. Dat betekent dus kleine akkerpercelen, in een mozaïek van verschillende teelten, over grote oppervlaktes.

Zelfs 500 hectare aaneengesloten optimaal leefgebied biedt op lange termijn nog altijd geen zekerheid op een genetisch duurzame populatie. Een dergelijk gebied is net voldoende groot om Allee-effecten¹ binnen de subpopulatie te mitigeren en om randeffecten te minimaliseren.

Ook de Europese Commissie stelt dat een robuuste (deel)populatie minstens zo'n 1500 dieren moet omvatten, die zo'n 300-600 ha optimaal leefgebied nodig hebben. Dit staat in schril contrast met de situatie in Widoöie. Louter beheerovereenkomsten ter optimalisatie van het leefgebied en/of herintroducties van gekweekte hamster in marginaal leefgebied zijn ruimschoots onvoldoende om een gunstig en duurzaam effect op de populatie te verkrijgen.

Conclusie

Er werden in het verleden reeds kaarten opgemaakt die alle potentiële habitats omvatten. We merken echter op dat er momenteel onvoldoende geschikte habitat is om tot een duurzame hamsterpopulatie te komen, waardoor herintroductie of het vrijlaten van hamsters momenteel niet aangewezen is. Een minimaal leefgebied van 1000 hectare is hiervoor nodig. Zolang een dergelijk areaal niet voldoende hamstervriendelijk beheerd wordt, is er geen toekomst voor de hamster als soort in Vlaanderen. Het opmaken van een geschikte herintroductiekaart die enkel rekening houdt met de huidige lokale omstandigheden (combinatie geschikte akkers en natuur) is wetenschappelijk dan ook niet verantwoord en draagt niet bij tot het behoud van de hamster als soort.

---

¹ Het Allee-effect zorgt ervoor dat kleine populaties, als ze onder een kritische grens komen, alleen maar achteruit kunnen gaan en uitsterven.